

Tiesnešu ētikas komisija ATZINUMS

Rīgā

2026.gada 13.februārī

[1] Plašsaziņas līdzekļos izskanējusi informācija par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim, to pamatojot ar lietas izskatīšanai nepiemērotiem apstākļiem – lietas dalībnieku skaitam nepiemērotu tiesas zāles izmēru un tehnisko iekārtojumu.

Plašsaziņas līdzekļos norādīts, ka tiesnese lietas dalībniekiem skaidrojusi iespējas nodrošināt lietas izskatīšanu citā tiesas zālē, kā arī norādījusi, ka gadījumā, ja advokāts vēlas lietas izskatīšanu citā tiesas ēkā, viņam jāpiesaka tiesnesei noraidījums. Tomēr pieteikto noraidījumu tiesnese nav pieņēmusi.

Savukārt tiesas priekšsēdētāja lēmumā par noraidījumu ietvertu pamatojumu novērtējusi kā divējādi saprotamu un tādu, kas varētu radīt iespaidu, ka tiesnese daļēji jau ir paudusi savu attieksmi pret kādu no lietas dalībniekiem (*/tīmekļa vietne/*).

[2] Tiesnešu ētikas komisija, iepazīzusies ar tiesneses lēmumu par noraidījuma nepieņemšanu, pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 91.² panta 4.punktu un Tiesnešu ētikas komisijas reglamenta 24.4.apakšpunktu, atzina par nepieciešamu apspriest tiesneses iespējamo ētikas normu pārkāpumu pēc savas iniciatīvas.

[3] Tiesnese tika uzklautā Tiesnešu ētikas komisijas 2026.gada 17.janvāra sēdē, kurā tiesnese paskaidroja, ka lēmumā norādījusi noraidījuma nepieņemšanas pamatu. Paskaidroja, ka situācija tiesas sēdē radīja emocionālu spriedzi. Pieļāva, ka lēmuma pamatojumā ir iekļāvusi arī tādu informāciju, kas neattiecas uz normatīvajos aktos noteikto noraidījuma pieteikšanas pamatu.

[4] Tiesnešu ētikas kodeksā nostiprināts gan tiesnešu neatkarības un objektivitātes princips, gan godprātības un cieņas princips. Tiesnesis ar savu stāju apliecina un veicina augstus tiesneša ētikas standartus, lai stiprinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai (1.kanona 5.punkts).

Tiesnesis ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā (2.kanona 1.punkts); Tiesnesis, gan veicot amata pienākumus, gan darbojoties ārpus tiem, rīkojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai (2.kanona 2.punkts). Tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcība saprātīga, informēta un no aizspriedumiem brīva vērotāja ieskatā ir saprotama (2.kanona 3.punkts).

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver tiesības arī uz tiesas objektivitāti. Objektivitātes princips atklāts Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanonā. Tiesnesim jāizvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, kuru varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi (3.kanona 2.punkts).

Tiesnešu ētikas komisija vairākkārt ir uzsvērusi, ka tiesneša uzvedības standarti nav pašmērķīgi. Tie kalpo ne tikai tam, lai apliecinātu tiesu varas autoritāti, bet arī lai radītu pārliecību, ka tiesa ir profesionāla, neatkarīga un objektīva un ka tiesas procesa laikā ir

iespējams panākt taisnīgu tiesu. Tādējādi tiesneša uzvedībai tiesas procesa laikā, kas aptver arī tiesas procesa laikā pieņemtos nolēmumus, ir ļoti liela nozīme. Tiesnešu ētikas komisija iepriekš ir arī skaidrojusi, ka katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti. Šādā situācijā persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā, tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti (*Sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2020.gada 13.novembra atzinumu, 2021.gada 16.novembra atzinumu*).

Tāpat Tiesnešu ētikas komisija iepriekš atzinusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī cilvēka cieņas principu, tas citstarp nozīmē tiesneša pienākumu pret lietas dalībniekiem izturēties cieņpilni un nodrošināt arī cieņpilnas attiecības starp lietas dalībniekiem (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2021.gada 16.novembra atzinumu*).

[5] Tiesnešu ētikas komisija, novērtējot lēmumā ietverto profesionālās leksikas lietojumu, kas piedien objektīvam un neitrālam lēmuma tekstam, konstatēja, ka lēmumā lietotais saturs neatbilst cieņpilnai un neitrālai attieksmei.

Vērtējot lietas dalībniekus, tiesnese lietojusi izteikumu “Šīs personas (saprotams, ka runa ir par prokuroru un sešiem advokātiem) ir pilngadīgas un saprātīgas”, “[..] tiesas process nav izklaides pasākums, diemžēl advokātiem savas pozīcijas lietā ir jāsagatavo savlaicīgi [..], “[..] kā saprātīgiem pieaugušiem cilvēkiem jāpacenšas vienoties ar kolēģi samainīties ar ātrāk vietu ieņēmušo kolēģi [..]”.

Tāpat lēmumā lietoti izteikumi “Tik ļoti bērnišķīgai un sakāpinātai traģēdijai ir citi iemesli, kas netika nosaukti”, “Tas bijis tikai neveiksmīgs mēģinājums provocēt tiesnesi ar necieņas izrādīšanu”, kā arī “Argumenti par tiesas ieinteresētību [..] ir acīm redzami izdomāti un pievilkti pie it kā izdevīgas situācijas un šķietami uzdodot par esošo jau ar tikai dalībniekiem zināmiem nolūkiem”.

Ad hominem argumentu lietošana ir tāda diskusiju stratēģija, kad diskusijas dalībnieks nevis atspēko izteikto argumentu pēc būtības, bet gan tā vietā uzbrūk argumentu izteikušās personas raksturam, motīviem vai citām īpašībām.

Tiesnešu ētikas komisijas 2018.gada 12.janvāra skaidrojumā norādīts, ka tiesnesis nedrīkst diskusijā izmantot *ad hominem* argumentus. Minētā atziņa attiecināma ne tikai uz diskusiju, bet arī tiesas nolēmuma pamatošanu.

Novērtējot tiesneses lēmumu, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tajā ir izmantoti *ad hominem* argumenti.

Tiesnese ir atsaukusies uz lietas dalībnieku “pilngadību un saprātīgumu”, kā arī radušos situāciju vērtējusi kā “bērnišķīgu”, kas liek izdarīt secinājumu, ka tiesnese vērtējusi lietas dalībnieku personīgās īpašības un rīcības motīvus.

Tāpat ar lēmumā lietotajiem izteikumiem tiesnese ļauj nojaust, ka viņai ir zināmi kādi citi lietas dalībnieku rīcības motīvi, bet izskatāmajā gadījumā tiesnese lēmumā nav konkretizējusi, kas viņas ieskatā ir “citi iemesli, kas netika nosaukti”.

Tā kā lēmumā lietotas vien vispārīgas norādes uz tiesnesei zināmiem noraidījuma pieteikšanas iemesliem, tos nekonkretizējot, atzīstams, ka tiesnese lēmumā izteikusi neargumentētu un subjektīvu viedokli. Kopējais izteiksmes veids lēmumā var radīt priekšstatu, ka tiesnesei ir šaubas par lietas dalībnieku godprātību. Savukārt neargumentēta šaubu izteikšana par lietas dalībnieka rīcības neatbilstību godprātības principam Tiesnešu

ētikas komisijas ieskatā nav cienpilna attieksme pret lietas dalībnieku, kā arī rada šaubas par tiesneša neitrālu attieksmi. Izsakot vispārīgas frāzes, ko var vērtēt kā lietas dalībnieku godprātības apšaubīšanu, tiesnese nav veicinājusi uzticību tiesu varai. Vērā ņemams, ka norādītās frāzes izteiktas par tiesu sistēmai piederīgām personām.

Bez tam lietā konstatēts, ka 2025.gada 9.septembra tiesas sēdē pati tiesnese norādījusi, ka lietas izskatīšanas citā tiesas ēkā panākšanai ir piesakāms noraidījums tiesai.

[6] Tiesnešu ētikas komisija ir apkopojusi jautājumus, kas vērtējami, izlemjot par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2026.gada 19.janvāra atzinumu*). Šie paši jautājumi izmantojami gadījumos, kad tiesnesim pieteikts noraidījums.

Nolēmuma pamatošanā izmantojami objektīvi, lietas izskatīšanas laikā konstatēti un visiem lietas dalībniekiem zināmi apstākļi. Pamatojot pieņemto nolēmumu, tiesnesis neapšaubāmi pauž arī savu viedokli.

Tiesnešu ētikas komisija atkārtoti vērš uzmanību, ka ne vienmēr ir viegli noteikt, vai konkrētā gadījumā tiešām ir izmantoti *ad hominem* argumenti. Katrā konkrētā gadījumā ir jāvērtē visa diskusija kopumā, jo ir iespējama situācija, kad argumentu izteikušās personas īpašībām vai motīviem var būt nozīme diskusijā, tā kā tas ļauj spriest par personas izteikto apgalvojumu ticamību vai izprast situācijas kontekstu. Tas nozīmē, ka nebūtu pieļaujams izteikt tikai kritiku par oponenta personiskajām īpašībām vai motīviem, nesasaistot to ar vērtējumu par oponenta argumentu pamatotību. Turklāt, izsakot šādu kritiku, diskusijas dalībniekam ir jāspēj loģiski pamatot, ka šādai kritikai ir nozīme argumentu vērtējumā (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2018.gada 12.janvāra skaidrojumu*).

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā šī atziņa attiecināma arī uz tiesas nolēmuma pamatošanu.

Izskatāmajā gadījumā, norādot uz tiesnesei zināmiem, bet nenosauktiem iemesliem noraidījuma pieteikšanai, tos nekonkretizējot, lēmuma pamatojums ir aizskarošs. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā tiesnese ir pārkāpusi robežu starp lēmuma pamatošanu un nepieļaujamu lietas dalībnieku īpašības un rīcības motīvus kritizējošu argumentu izmantošanu nolēmumā, kas nav tiesneša cienīga rīcība.

Bez tam Tiesnešu ētikas komisija vērš uzmanību, ka tiesnese lēmumā ir aprakstījusi un atsaukusies uz faktiem, kas raksturo viņas neapmierinātību ar iekšējo tiesas darba organizēšanu un tiesas vadību. Tiesnesim būtu jāatturas procesuālos nolēmumos šādu konfliktu atklāt, būtu ieteicams to risināt, komunicējot ar tiesas vadību vai citādā veidā, kas publiski negrauj tiesas reputāciju.

[7] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnese ir pārkāpusi Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 5.punktu, 2.kanona 1.punktu, 2.punktu un 3.punktu, 3.kanona 2.punktu.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses ētikas normu pārkāpums nav vērtējams kā rupjš. Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā, ka komisijas sēdē tiesnese paskaidroja, ka turpmākajā darbā ar īpašu rūpību izvērtēs, kādus argumentus un apsvērumus norādīt nolēmumu pamatojumā.

Ņemot vērā norādīto, Tiesnešu ētikas komisija

atzīst:

tiesneses rīcībā ir konstatējams Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 5.punkta, 2.kanona 1.punkta, 2.punkta un 3.punkta, 3.kanona 2.punkta pārkāpums.

Komisijas priekšsēdētāja:

Komisijas locekļi:

Diāna Makarova

Uldis Apsītis

Līga Biksiniece-Martinova

Aiva Daidere

Jānis Grīnbergs

Adrija Kasakovska

Anita Misiuna

Sanita Osipova

Gita Zenfa